

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รูปภาพเป็นอุปกรณ์การสอนที่ใช้ได้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ไปจนถึงระดับ
อุดมศึกษาและใช้ได้กับหลักสูตรเกือบทุกตอน (ประมาณ ละเอียด 2519 : 39) รูปภาพ
เป็นภาษาสากลทุกชาติทุกภาษาสามารถเข้าใจเนื้อหาจากภาพได้ แม้จะอ่านคำอธิบาย
ไม่ออกนักเรียนชั้นประถมศึกษาอาจเข้าใจในความหมายของภาพ ๆ เดียวกับที่ให้นัก
ศึกษามหาวิทยาลัยดูได้ และที่สำคัญก็คือ คนเราไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ชอบดูภาพ
(ฮันยาร์ด 2501 : 31)

รูปภาพที่ดีจะต้องมีลักษณะที่สื่อความหมายได้ชัดเจน (Wittich
Schuller 1973 : 106-110) และต้องเป็นภาพที่มีลักษณะตรงกับความเป็น
จริงและของจริง (กระทรวงศึกษาธิการ 2503 : 10) เช่นถูกต้องในเรื่องของ
สัดส่วน เป็นต้น

ความลึกของภาพจัดว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่ง ที่จะทำให้รูปภาพมีสัดส่วนถูก
ต้องและ ตรงกับความเป็นจริง เพราะในธรรมชาติสิ่งต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะมีทั้ง 3 มิติ
คือความกว้าง, ความยาวและความลึก เมื่อเราจำลองสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติมาเป็น
รูปภาพและสามารถทำให้ผู้ดูเกิดความรู้สึกว่าภาพนั้นมีความลึกอยู่ด้วยนอกเหนือจาก
ความกว้างกับความยาวแล้ว ก็ทำให้รูปภาพนั้นเป็นสื่อที่ดี สื่อความหมายได้ชัดเจน
ตรงตามเป้าประสงค์ของผู้สอน

รูปภาพที่ครูนำมาใช้เป็นสื่อการสอนทั่วไปจะมีลักษณะเป็นภาพ 2 มิติ คือมีแต่ความกว้างและความยาวเท่านั้น (กรมวิชาการ 2521: 35) แต่ก็ได้อาศัยส่วนต่าง ๆ ของเส้นที่ปรากฏในภาพและตัวชี้ความลึก (distance cues) เข้ามาช่วยเป็นตัวนำให้เกิดความรู้สึกเปรียบเทียบให้เห็นถึงตำแหน่งและระยะทางของวัตถุที่มีอยู่ในภาพ ทำให้เกิดความรู้สึกมองเห็นความลึกของภาพขึ้นมาได้ จากการวิจัยของ คิลวาร์ มัมบี เอ็ดเวิร์ด (Edwards 1971: 4541- A) พบว่าการใช้ตัวชี้ - ความลึกในการสร้างมโนทัศน์ที่เกี่ยวกับการมองเห็นความลึกของภาพให้ผลดีกว่าไม่ใช้

ความเข้าใจในตำแหน่งและระยะทางในภาพจะมีปัญหามากที่สุดสำหรับเด็ก ระดับชั้นประถมศึกษา (ประมาณ ๗-๘ ปี) ดังนั้นการนำเอาตัวชี้ความลึกเข้ามาช่วยจะทำให้เด็กเกิดการรับรู้เกี่ยวกับตำแหน่งของวัตถุ, ระยะทางที่ถูกต้องของวัตถุต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในภาพและความลึกของภาพเมื่อเทียบเอาตัวเองเป็นหลักได้ก็เพียงใด เป็นเรื่องที่น่าสนใจน่าศึกษาค้นคว้าหรือทำการวิจัย ผู้วิจัยเห็นความจำเป็นที่จะศึกษาตัวชี้ความลึกว่าจะมีผลต่อความสามารถ ความเข้าใจและการรับรู้ความลึกของภาพ 2 มิติสำหรับเด็กนักเรียนได้มากน้อยเพียงใด และตัวชี้ความลึกชนิดใดที่จะสามารถช่วยให้เด็กรับรู้ในความลึกของภาพได้ดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของรูปแบบของตัวชี้ความลึกในภาพ 2 มิติ ที่มีต่อการรับรู้ความลึกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

คำถามการวิจัย

ตัวชี้ความลึกทั้ง 5 แบบ ได้แก่ แบบสุดสายตา แบบแสงและเงา แบบอาศัยขนาด แบบการบังกัน และแบบพื้นผิว จะมีผลต่อการรับรู้ความลึกของภาพ 2 มิติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือไม่

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะตัวชี้ความลึก 5 แบบ ได้แก่ ตัวชี้ความลึกแบบสุดสายตา, แบบแสงและเงา, แบบอาศัยขนาด, แบบการบังกัน และแบบพื้นผิว
2. ภาพ 2 มิติ ที่ศึกษานี้จะจำกัดอยู่เพียงภาพวาดลายเส้นขาวดำ
3. เนื้อหาในภาพที่จะศึกษานี้จะเป็นภาพ คน สัตว์ และสิ่งของ หรือภาพที่เป็นรูปธรรม
4. ความแตกต่างระหว่างบุคคลไม่คำนึงถึง หรือศึกษาในการวิจัย ครั้งนี้

คำนิยามเฉพาะ

1. ภาพ 2 มิติ หมายถึง ภาพที่แสดงลักษณะรูปร่างเพียงด้านกว้าง กับ ด้านยาวเท่านั้น (กรมวิชาการ 2521 : 35)
2. การรับรู้ความลึกของภาพ 2 มิติ หมายถึงความสามารถของนักเรียนที่จะบอกเกี่ยวกับตำแหน่งและระยะทางของวัตถุแต่ละอันที่ปรากฏอยู่ในภาพได้อย่างถูกต้อง
3. ตัวชี้ความลึก หมายถึงลักษณะของการประกอบภาพเพื่อให้มองเห็นว่า บรรดาวัตถุในภาพนั้นถูกจัดวางไว้ในตำแหน่งใกล้-ไกล จากตัวผู้สังเกตต่าง ๆ กันไป
4. ตัวชี้ความลึกแบบสุดสายตา หมายถึงตำแหน่งของวัตถุที่ปรากฏในภาพว่าเริ่มจากจุดที่ใกล้ผู้สังเกต แล้วจะค่อยๆ ไกลออกไปทุกที จนถึงสุดลงที่เส้นสุก ขอบฟ้า

5. ทิวทัศน์ความลึกแบบแสงและเงา หมายถึง แสงและเงาของวัตถุที่ปรากฏอยู่ในภาพ จะช่วยแสดงให้เห็นถึงความเว้าและความนูนของวัตถุในภาพ ทำให้ผู้สังเกตเห็นระยะใกล้ - ไกล หรือตำแหน่งของวัตถุในภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

6. ทิวทัศน์ความลึกแบบอาศัยขนาด หมายถึง วัตถุที่เราคุ้นเคยและรู้จักดีอยู่แล้ว จะปรากฏต่อสายตาของเราในลักษณะที่ว่า เมื่ออยู่ใกล้เราจะเห็นวัตถุนั้นมีขนาดใหญ่ แต่เมื่ออยู่ไกลขนาดของมันจะยิ่งเล็กลง ๆ ทุกที

7. ทิวทัศน์ความลึกแบบการบังกัน หมายถึง ในกรณีที่วัตถุหลาย ๆ อันวางอยู่ในแนวเดียวกันกับสายตาของผู้สังเกต แล้วพบว่าวัตถุอันที่อยู่ใกล้ผู้สังเกตย่อมบังวัตถุอันที่อยู่ไกลผู้สังเกตออกไป

8. ทิวทัศน์ความลึกแบบพื้นผิว หมายถึง ลักษณะผิวของวัตถุที่เปลี่ยนแปลงไปโดยพื้นผิวของวัตถุจะหยาบซึ่งจะเห็นรายละเอียดได้ชัดเจนเมื่ออยู่ใกล้ผู้สังเกต แต่พื้นผิวของวัตถุจะยังมีรายละเอียดลดลงเมื่อวัตถุนั้นอยู่ไกลออกไปจากผู้สังเกต

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกใช้ทิวทัศน์ความลึกกับภาพประกอบการสอน ให้ถูกต้องเหมาะสมกับระดับชั้นของเด็ก
2. เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกใช้ และสร้างภาพประกอบการสอนให้เหมาะสมกับเด็ก
3. เป็นข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการศึกษาพัฒนาการด้านการรับรู้ของเด็ก
4. เพื่อเป็นข้อมูลและพื้นฐานในการวิจัยทางด้านนี้ที่ลึกซึ้งต่อไป